ÂŞIK VEYSEL'İN ESERLERİNDEKİ PSİKOLOJİK YANSIMALAR

ÇAĞRI ÇOLAKOĞLU[1]

ÖZ

Âşık Veysel'in eserleri, bireysel yaşantı ile kolektif insanlık deneyimini birleştiren derin bir psikolojik arka plana sahiptir. Görme yetisini çocuk yaşta kaybetmesi, şiirlerinde sıkça rastlanan içe dönüklük, kabulleniş ve varoluşsal sorgulamanın temel belirleyicilerinden biridir. Veysel'in dizelerinde benlik algısı, kaderle uzlaşma ve yaşamın geçiciliği temaları ön plana çıkar; bu durum, özellikle egonun sınırlarının fark edilmesi ve benliğin doğa ve toplumla bütünleşmesi bağlamında değerlendirilebilir. Eserlerinde ölüm ve fanilik, kaygı uyandıran bir tehditten ziyade, anlamlandırılmış ve içselleştirilmiş bir gerçeklik olarak sunulur. Bu yaklaşım, psikodinamik açıdan bakıldığında, yoğun bir ölüm kaygısının bastırılmasından çok, olgun bir kabulleniş ve benlik bütünlüğüne işaret eder. "Uzun İnce Bir Yoldayım" gibi eserlerde yaşam, süreklilik gösteren bir gelişim süreci olarak ele alınırken, bireyin bu süreçteki yalnızlığı evrensel bir insan deneyimi haline gelir.

Âşık Veysel'in eserleri, derin bir içsel yolculuğun ve insan psikolojisinin yalın ama güçlü bir dille ifadesi olarak okunabilir. Onun dizelerinde sıkça karşılaşılan yalnızlık, kader, ölüm, sevgi ve insan olma hâli, bireyin varoluşsal sorgulamalarını yansıtır. Veysel'in görme engeli, eserlerinde bir eksiklikten çok, içsel dünyaya yönelişi güçlendiren bir perspektif sunar; dış dünyanın sınırlılığı, iç dünyanın zenginliğiyle dengelenir. Bu nedenle şiirlerinde sıkça görülen iç gözlem, psikolojik dayanıklılık ve kabulleniş temalarıyla iç içedir.

Veysel'in ölüm temasını işleyişi, kaygıdan çok bilgelik ve kabulleniş içerir; bu yönüyle varoluşçu psikolojiyle güçlü bir paralellik taşır. Toplumsal aidiyet, doğayla bütünleşme ve insanın kendi sınırlarını tanıması, onun dizelerinde sakin ama derin bir farkındalıkla işlenir. Böylece Âşık Veysel'in eserleri, bireyin hem kendisiyle hem de yaşamın kaçınılmaz gerçekleriyle kurduğu psikolojik dengeyi anlamak için zengin bir kaynak sunar.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, Psikolojik Etki, Şiir

[1] Doçent. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı, Gülsuyu Mahallesi Fevzi Çakmak Caddesi Sarmaşıklar Sokak No:5 Maltepe – İstanbul 02163381832 cagri.colakoglu@istanbul.edu.tr

ABSTRACT

Âşık Veysel's works possess a profound psychological background that integrates individual life experience with the collective human condition. Losing his sight at an early age constitutes one of the fundamental determinants of the introspection, acceptance, and existential questioning frequently encountered in his poetry. In Veysel's verses, themes such as self-perception, reconciliation with fate, and the transience of life come to the fore; these can be evaluated particularly in terms of recognizing the boundaries of the ego and the integration of the self with nature and society. In his works, death and mortality are presented not as anxiety-provoking threats, but as meaningful and internalized realities. From a psychodynamic perspective, this approach points not to the repression of an intense death anxiety, but rather to a mature acceptance and a sense of ego integrity. In works such as *"Uzun İnce Bir Yoldayım"* (*I Am on a Long and Narrow Road*), life is addressed as a continuously unfolding developmental process, while the individual's loneliness within this process becomes a universal human experience.

Âşık Veysel's works can be read as expressions of a deep inner journey and of human psychology conveyed through a plain yet powerful language. Loneliness, fate, death, love, and the state of being human—motifs frequently encountered in his poetry—reflect the individual's existential inquiries. Veysel's visual impairment, rather than constituting a form of "deficiency," offers a perspective that strengthens his orientation toward the inner world; the limitations of the external world are balanced by the richness of the internal one. For this reason, the themes of introspection, psychological resilience, and acceptance that recur in his poetry are closely intertwined.

Veysel's treatment of the theme of death contains wisdom and acceptance rather than anxiety; in this respect, it demonstrates a strong parallel with existential psychology. Social belonging, integration with nature, and the individual's recognition of their own limitations are articulated in his verses with a calm yet profound awareness. Thus, Âşık Veysel's works provide a rich source for understanding the psychological balance that individuals establish both with themselves and with the inevitable realities of life.

Keywords: Asik Veysel, Psychological Effect, Poetry

EXTENDED ABSTRACT

Âşık Veysel's interpretation of poetry stands out as a significant representative of Turkish folk poetry. His poems, conveying meaningful expressions in simple language, offer rich content encompassing themes such as love for nature and humanity, love, patriotism, and social values. His poems leave a strong emotional impact on listeners because they combine a hopeful, optimistic perspective with a melancholic, sincere tone. Âşık Veysel's musical interpretation is characterized by his unique saz playing technique and distinctive voice. His interpretations using the "bağlama," one of our traditional instruments, add a new dimension to Turkish folk music. Thanks to his expertise in the bağlama, he presents his works to listeners in the most striking way. Due to his musical interpretation, unique and impressive saz playing technique, natural and passionate voice, and the profound meaning and emotional intensity of his poems, Âşık Veysel is a significant representative of Turkish folk music. Music continues to live on today as a fundamental work of art that leaves a powerful emotional impact on listeners and emphasizes the richness of traditional culture and the universality of music.

The art of Âşık Veysel possesses a profound psychological background that blends individual experiences with humanity's collective experience. His early blindness is a key determinant of the introspection, acceptance, and existential questioning frequently found in his poems. Themes of self-perception, reconciliation with fate, and the transience of life are prominent in Veysel's verses; this is particularly evident in the recognition of the limits of the ego and in the integration of the self with nature and society. In his works, death and mortality are presented not as an anxiety-inducing threat but as a meaningful and internalized reality. From a psychodynamic perspective, this approach points not to the suppression of intense death anxiety, but rather to a mature acceptance and integrity of the self. In works like "Uzun İnce Bir Yoldayım" (I'm on a Long, Narrow Road), life is treated as a continuous process of development, while the individual's loneliness in this process becomes a universal human experience. Âşık Veysel's works can be read as a profound inner journey and a simple yet powerful expression of human psychology. The themes of loneliness, fate, death, love, and the human condition, frequently encountered in his verses, reflect the individual's existential questioning. Veysel's visual impairment, rather than being a "deficiency," offers a perspective that strengthens his focus on the inner world; the limitations of the outer world are balanced by the richness of the inner world. Therefore, introspection, psychological resilience, and acceptance are intertwined in his poems. Veysel's treatment of the theme of death contains wisdom and acceptance rather than anxiety; in this respect, it has a strong parallel with

existential psychology. Social belonging, integration with nature, and the recognition of one's own limitations are addressed in his verses with calm yet profound awareness. Thus, Âşık Veysel's works offer a rich resource for understanding the psychological balance that an individual establishes both with themselves and with the inevitable realities of life.

For Turkish society to take firm steps into the future, Âşık Veysel, in his poems, clearly expressed the need to preserve unity and solidarity in society, based on the principle that all people are essentially equal. He adopted a critical stance against negative attitudes and actions. Starting from the idea that traditions and customs are the greatest values of a country, he revealed the effects of cultural decay on social life. However, by embracing the positive aspects of criticism rather than its negative ones, as can be seen in his poems, he showed himself to be a person far ahead of his time. Âşık Veysel's political beliefs were shaped not by allegiance to a specific party or ideology, but by the fundamental values of the Republic: national unity, social solidarity, and a human-centered approach. He avoided actively engaging in political polemics in his poems, instead addressing ideals such as the Republic, Atatürk, patriotism, unity, and brotherhood directly, in an exalted language. While taking a critical stance against ignorance, bigotry, and division, he put forward education, reason, and unity around common ideals as solutions. In this way, Âşık Veysel's political style is seen as an inclusive, unifying approach that emphasizes social consciousness and the concept of shared existence.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, bir klasik batı müziği yorumcusu ve bu alanda eğitim veren bir eğitmen olarak, kendi öz kültürümüze ait müziği, değerleri ve zenginlikleri ortaya çıkarmaya yönelik bir bakış açısı geliştirmek ve bu alanda çalışan diğer meslektaşları da teşvik edici bir çalışma ortaya koymaktır. Çalışma, Âşık Veysel'in hem bir halk şairi, hem de aydın bir bilge olarak eserlerinin psikolojik yansımalarını ele almaktadır. Bu doğrultuda, şairin şiirlerinde yer alan benlik algısı, hiçlik kavramı, Tanrı'ya inanışı ve sevgisi, hayatı sorgulama, ölüm ve yaşamın geçiciliği gibi temaların psikoloji biliminin kavramsal çerçevesi içerisinde analitik bir yaklaşımla incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma, Âşık Veysel'in şiirlerinin yalnızca bireysel bir içsel yolculuğu değil, aynı zamanda evrensel insan deneyimini yansıtan psikolojik bir anlatı sunduğu düşüncesiyle hareket etmektedir. Bu bağlamda eserler, psikodinamik ve varoluşçu psikoloji perspektifleri doğrultusunda değerlendirilerek bireyin kendisiyle ve hayatın gerçeklikleriyle kurduğu dengeye bir farkındalık geliştirmesi hedeflenmektedir.

Çalışmanın Problemi

Bu çalışmanın temel problemi, Türk halk şiirinin önemli temsilcilerinden biri olan Âşık Veysel'in eserlerinde yer alan psikolojik temaların hangi kavramsal çerçevede ortaya çıktığını ve bu temaların bireysel ile toplumsal psikoloji bağlamında nasıl anlamlandırılabileceğini ortaya koymaktır.

Alt Problemler

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

Âşık Veysel'in şiirlerinde benlik algısı ve içsel farkındalık nasıl ifade edilmektedir?

Şiirlerde ölüm, kader ve kabulleniş temaları psikolojik açıdan nasıl yorumlanabilir?

Doğa ve toprak metaforları bireyin varoluşsal deneyimini nasıl yansıtmaktadır?

Veysel'in eserlerinde toplumsal aidiyet ve insan sevgisi hangi psikolojik bağlamda ele alınmaktadır?

Çalışmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini, Âşık Veysel'in farklı temaları temsil eden seçilmiş şiirleri oluşturmaktadır. Bu kapsamda, çalışmada "Kara Toprak", "Uzun İnce Bir Yoldayım", "Sen Varsın Orda" ve "Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim" başta olmak üzere belirli şiirlerden alınan dizeler analiz edilmiştir. Bu örneklemler, Veysel'in yaşamı, sanatı ve psikolojik temalarını en iyi yansıtan eserlerinden oluşacaktır.

Çalışmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma bazı sınırlılıklar çerçevesinde yürütülmüştür. Çalışma Âşık Veysel'in yalnızca seçilmiş belirli şiirleri ile sınırlanmış ve psikolojik analizine yönelik sınırlı bir perspektif sunmaktadır. Bulgular araştırmacının yorumlarına dayalıdır ve farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde yorumlanabilir. Ayrıca, araştırma, yalnızca Türk halk edebiyatı bağlamında ele alınmış olup, diğer edebi geleneklerle karşılaştırmalı bir inceleme yapmamaktadır.

Yöntem

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden betimleyici analiz yaklaşımı çerçevesinde yürütülmüş ve incelenmiştir. Veriler, Âşık Veysel'in seçilmiş şiirlerinden derlenmiş pasajlardan oluşmaktadır. Analiz sürecinde, ilk olarak dizeler dikkatlice okunmuş ve tekrarlayan motifler kodlanmıştır. Kodlardan yola çıkılarak ana temalar belirlenmiş olup bu temalar karşılaştırmalı bir şekilde analiz edilmemiştir. Yani, temalar belirlendikten sonra, her

tema o metin bağlamında yorumlanmıştır. Dizeler arasında kıyaslama yapılmamıştır. Böylelikle, analiz edilen şiirlerden alınan temalar kendi içindeki anlamlarıyla analiz edilmiştir. Bu dizeler, çalışmayı yürüten yazar tarafından psikolojik açıdan yorumlanmıştır.

Kuramsal Çerçeve

Bu araştırma aşağıdaki kuramsal yaklaşımlar temelinde ele alınmıştır. Psikodinamik yaklaşım (benlik gelişimi ve içsel çatışmalar), Varoluşçu psikoloji (anlam arayışı, ölüm ve kabulleniş) ve Ekopsikoloji (insan ve doğa ilişkisi). Bu kuramsal çerçeve, Âşık Veysel'in şiirlerinde yer alan varoluş, doğa ve insan ilişkilerini psikolojik açıdan yorumlamayı mümkün kılmaktadır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma kapsamında incelenen Âşık Veysel'e ait eserlerden elde edilen bulgular araştırma soruları doğrultusunda sunulmuştur. Yapılan doküman incelemesi sonucunda eserlerde belirgin olarak ortaya çıkan temalar; doğa ve toprak ilişkisi, insan ve toplum ilişkisi, ölüm ve fanilik, sevgi ve aşk ile kader ve kabulleniş başlıkları altında ele alınmıştır.

Doğa ve Toprak Temasına İlişkin Bulgular

İncelenen eserlerde en sık karşılaşılan temalardan birinin doğa ve toprak ilişkisi olduğu görülmektedir. Âşık Veysel'in şiirlerinde toprak yalnızca fiziksel bir unsur olarak değil, aynı zamanda insan yaşamının başlangıcı ve sonunu temsil eden sembolik bir unsur olarak kullanılmaktadır. Özellikle “Benim sadık yârim kara topraktır” dizesiyle bilinen şiirde, toprak kavramı insanın yaşam döngüsünü temsil eden temel bir metafor olarak karşımıza çıkmaktadır. Eserlerde doğa unsurlarının insanın varoluşuna ve yaşam deneyimine gönderme yapan bir anlatım biçimiyle ele alındığı tespit edilmiştir.

Ölüm ve Fânilik Temasına İlişkin Bulgular

Analiz edilen şiirlerde dikkat çeken bir diğer tema ölüm ve yaşamın geçiciliği olmuştur. Âşık Veysel'in eserlerinde ölüm kavramının çoğu zaman korku veya kaygı unsuru olarak değil, yaşamın doğal bir parçası olarak ele alındığı görülmektedir.

Şiirlerde yer alan ifadelerde insan yaşamının geçici olduğu, bireyin dünyadaki varlığının sınırlı olduğu ve bu durumun çoğu zaman kabullenme ile ifade edildiği tespit edilmiştir.

İnsan ve Toplum İlişkisine Yönelik Bulgular

İncelenen eserlerde birey ve toplum ilişkisini yansıtan ifadelerin de yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda Âşık Veysel'in şiirlerinde insan sevgisi, birlik, kardeşlik ve toplumsal dayanışma gibi kavramların öne çıktığı belirlenmiştir. Şiirlerde, insanların birbirine karşı anlayışlı ve hoşgörülü olması gerektiğine yönelik mesajların bulunduğu görülmektedir.

Aşk ve Sevgi Temasına İlişkin Bulgular

Eserlerde sevgi kavramının yalnızca bireyler arası bir duygu olarak değil, aynı zamanda insanın tanrıya, dünyaya ve yaşama bakışını şekillendiren temel bir değer olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda sevgi teması; insan sevgisi, doğa sevgisi ve ilahi sevgi gibi farklı boyutlarda ele alınmaktadır.

Kader ve Kabulleniş Temasına İlişkin Bulgular

İncelenen şiirlerde insanın yaşam karşısındaki tutumunu ifade eden kader ve kabulleniş temalarına da yer verildiği görülmektedir. Şiirlerde bireyin karşılaştığı zorluklara sabırla yaklaşması ve yaşamın getirdiği durumları kabullenmesi gerektiğine yönelik ifadeler bulunmaktadır. Bu bağlamda kader ve kabulleniş temalarının Âşık Veysel'in şiirlerinde önemli bir yer tuttuğu belirlenmiştir.

Âşık Veysel'in Eserleri

Âşık Veysel'in tanınmış ve sevilen birçok eseri bulunmaktadır. Yazdığı şiirlerin sayısı elde edilen kaynaklardaki verilere göre iki yüzden fazla olup, "Uzun İnce Bir Yoldayım" onun en ünlü ve tanınmış eseridir. İnsan hayatının bir yolculuk olduğunu, yaşamın zorluklarını ve güzelliklerini anlatır.

Kabulleniş – Sakinlik – Hüzün - Varoluş

Uzun İnce Bir Yoldayım

Uzun ince bir yoldayım
Gidiyorum gündüz gece
Bilmiyorum ne haldeyim
Gidiyorum gündüz gece

Dünyaya geldiğim anda
Yürüdüm aynı zamanda

İki kapılı bir handa
Gidiyorum gündüz gece

Uykuda dahi yürüyom
Kalmaya sebep arıyom
Gidenleri hep görüyom
Gidiyorum gündüz gece

Kırk dokuz yıl bu yollarda
Ovada dağda çöllerde
Düşmüşem gurbet ellerde
Gidiyorum gündüz gece

Düşünülürse derince
Irak görünür görünce
Yol bir dakka mikdarınca
Gidiyorum gündüz gece

Şaşar Veysel işbu hale
Gah ağlaya gahi güle
Yetişmek için menzile
Gidiyorum gündüz gece (Alptekin, 2004, s. 152).

Âşık Veysel'in en başta gelen ve şarkı formunda birçok sanatçı tarafından yorumlanan bu ünlü şiirinde şair, hayatın bir yolculuk olduğunu, doğumdan ölüme kadar sürekli bir hareket halinde olduğumuzu anlatır. 2 kapılı bir han metaforuyla ise diğer yaşama geçişi (ölüm) ve doğumu betimlemektedir. Hem basit bir dil kullanıp, hem de varoluşun anlamını yoğun ve derin bir şekilde sorgulamaktadır. Yani "gece gündüz" gitmek, hem zamanın durmadan aktığını, hem de insanın kendi iç yolculuğunu simgelemektedir. Hüzün ve kabulleniş arasında gidip gelerek, sade ama çok güçlü bir anlatımla bu şiiri duygu ve anlam yüklü kılmıştır. Müzikal alanda değerlendirilecek olursa 'Uzun İnce Bir Yoldayım' *Hüseynî* makamında yazılmıştır. Bu makam Türk halk müziğinin en eski ve köklü makamlarındandır. Makam dizisi yerinde Hüseynî beşlisi ve Hüseynî perdesinde Uşşak dörtlüsünden oluşmaktadır. Hüseynî makamı, klasik Batı müziğinin temelini oluşturan Yunan modlarından *Dorian* (Doryen) dizisi ile benzerlik taşımaktadır (Coşkun, 2025, s. 123).

Mutlak Varlık – Tanrı Sevgisi – İnanç

Sen Varsın Orda

Saklarım gözümde güzelliğini
Her neye bakarsam sen varsın orda
Kalbimde gizlerim muhabbetini
Koymam yabancıyı sen varsın orda

Aşkımın temeli sen bir alemsin
Sevgi muhabbetsin dilde kelamsın
Merhabasın dosttan gelen selamsın
Duyarak alırım sen varsın orda

Çeşitli çiçekler yeşil yapraklar
Renklerin içinde nakşını saklar
Karanlık geceler aydın şafaklar
Uyanır cümlâlem sen varsın orda (Kaya, 2011, s. 185).

Bu şiirde, Âşık Veysel aşkını Tanrı'ya yöneltmiş, kullanmış olduğu metaforlarla beraber ilahi aşkı tasvir etmiştir. Şair, sevginin temelini oluşturan varlığın, hem her yerde mevcut olan kudret olduğunu, hem de onun yaşam, güzellik ve anlam kaynağı olduğunu ifade etmektedir. "Sen varsın orda" tekrarları, bu varlığın her an, her yerde kendini gösterdiğini, her duyguda, doğada, sanatta, sevgi ve hayatta mevcudiyetini hissettirdiğini vurgulamaktadır. Dolayısıyla, bu aşk bir kişiye değil, evreni, yaşamı ve bireyin kalbini kuşatan, aşkın kendisi gibi mutlak, ezeli ve ilahi bir varlığa yöneltilmiştir. Bu durum, aşkın hem metafizik hem de bireysel bir içsel yolculukla birleştiği, aşkın bir iman, güven ve ontolojik bir dayanak olarak tasarlandığı bir anlatım sunmaktadır. Bu bağlamda, Veysel'in şiirinde aşk, Tanrı'ya, evrene ya da mutlak olan bir kudrete duyulan derin bir sevgi ve bağlılık olarak yorumlanabilmektedir.

Birlik – Bütünlük - Vatan Sevgisi

Bir Küçük Dünyam Var İçimde Benim

Bir küçük dünyam var içimde benim
Mihnetim ziynetim bana kâfidir
Görenler dar görür geniştir bana
Sohbetim ülfetim bana kâfidir

İstemem dünyanın saltanatını
Süslü giyimini Arap atını
Bilirsem Türklüğüm var kıymetini
Vatanim milletim bana kâfidir

İsterdim hayatta düşmanla savaş
Milletime kurban olaydı bu baş
Nasip değil imiş şehitlik kardaş
İmanım niyetim bana kâfidir

Dünya geniş olsun ister dar olsun
Yeter ki kalbimde iman var olsun
Her zaman milletim bahtiyâr olsun
Rütbemle mesnedim bana kâfidir

İçimde beslerim bir büyük ordu
Çiğnesin düşmanı yükseltsin yurdu
Azmi zihniyeti Veysel'in derdi
İşte bu niyetim bana kâfidir (Bakiler, 2022, s. 160).

Âşık Veysel'in iç dünyasında, milli kimliğine ve vatan sevgisine yönelik derin bir bağı vardır. Şair, önce bireysel bir huzur ve yeterlik hissi ifade etmektedir; kendi küçük dünyasında, mihnetine ülfetine yani dostluğa ve samimiyete sığınmaktadır. Buradaki anlam, dünyanın saltanatına ya da süsüne ihtiyaç duymadan, kendi öz değerlerine yaslanmanın gücüne erişmektir. Devamında, Türk milletine, vatanına olan bağlılığı, kimliğinin ona yettiğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, aşkını doğrudan bir kişiye değil, daha çok milletine, vatanına, manevi değerlere, milli birlik ve aidiyet duygusuna yönelttiği ifade edilebilir. Ayrıca, şiirin ilerleyen dizelerinde, Veysel, bireysel olarak imanını ve niyetini sabit bir dayanak olarak görmekle birlikte kendisini toplumsal ve dini değerlerle harmanladığını ifade etmektedir. Ayrıca görme engeli yüzünden askere alınmamasından duyduğu rahatsızlığı da '*İsterdim hayatta düşmanla savaş'* sözleriyle dile getirmiştir.

Son Durak – Ölüm - Kader – Güven

Kara Toprak

Dost dost diye nicesine sarıldım
Benim sadık yârim kara topraktır
Beyhude dolandım, boşa yoruldum
Benim sadık yârim kara topraktır.

Nice güzellere bağlandım kaldım
Ne bir vefa gördüm ne fayda buldum
Her türlü istediğim topraktan aldım
Benim sadık yârim kara topraktır.

Koyun verdi, kuzu verdi, süt verdi
Yemek verdi, ekmek verdi, et verdi
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır (Şatıroğlu, 1971, s. 145-147).

Yukarıda 3 adet Dörtlük dizesi verilmiş, Âşık Veysel'in ünlü şiirlerinden biri olan *Kara Toprak*; toplam 11 dörtlükten oluşur. Ölüm gerçeğine ve geçiciliğin önemine vurgu yapar. Tabiatın döngüsünü ve insanın kaderini anlatır. "*Dost Dost Diye Nicesine Sarıldım"* dizelerinde hayal kırıklığına ve insan ilişkilerindeki sıkıntılara ve ayrıca güvensizlik duygusunun insanda yarattığı izlere de değinir.
Şairin "Ayşem" şiiri, sevgiliye olan özlemi ve sevginin zorluklarını işler. "Anam": Âşık Veysel'in annesine olan sevgisini ve ona duyduğu özlemi ifade eder. "Kızılırmak": Türk mitolojisinde yer alan bir efsane olan "Kızılırmak ile Karacaoğlan" hikâyesini anlatır. "Dalgın Dalgın" içsel düşüncelere dalmış, hayallere dalan bir kişinin hikayesini aktarır. Şiirlerinde doğa, saygı, aşk, dostluk, özlem, kader, insan ilişkileri gibi farklı temaları işler (Akdoğan & Duran, 2023, s. 839; Yakup, 2022, s. 1443).

Âşık Veysel'in Hayatı

Âşık Veysel Şatıroğlu, 1894 yılında Sivas'ın Sarkışla ilçesine bağlı Sivri Alan köyünde doğmuştur. Yaz günlerinden birinde, köyün yanındaki Ayıpınar çayırında koyun sağarken

annesi Gülizar onu doğurmuş ve göbek bağını kendi eliyle kesmiştir. Âşık Veysel, yedi yaşına kadar akranları gibi yaşamıştır, ta ki o yıl Sivas'ı kasıp kavuran çiçek hastalığına yakalanana kadar. Bu hastalık yüzünden sağ gözünü kaybetmiştir. Sol gözünde de katarakt oluşmuştur. Ancak bir gün gözüne bir sopa sokulması sonucu her iki gözü de görme yetisini kaybetmiştir. Veysel'in yaşam mücadelesi o günden itibaren başlamıştır. Bu dönemde babası ona eğlenmesi için bir saz almıştır. Veysel bunu büyük bir hevesle kabul etmiştir. Komşusu Molla Hüseyin ona saz çalmayı öğretmiştir. Daha sonra saz çalmayı ve Çamşıhlı Ali Ağa'dan şiirler okumayı öğrenmiştir (Bars, 2023, s. 146). Seferberlik çağrısı yapıldığında veya öldüklerinde ona kimin bakacağından endişelenen Veysel'in ailesi onu evlendirmeyi planlamıştır. 25 yaşında Esma ile evlenerek sekiz yıl evli kalmıştır. Esma'dan boşandıktan iki yıl sonra Gülizar ile tanışıp ve ailesinin desteğiyle onunla evlenmiştir. Gülizar'dan altı çocuğu olmuştur: Zöhre, Ahmet, Menekşe, Bahri, Zekine ve Hayriye. Gülizar 29 Ekim 1991'de vefat etmiştir. Âşık Veysel, arkadaşları askere alındıktan sonra, kendini değersiz hissederek köyde kadınlar ve çocuklarla birlikte kalmıştır. Bu süreçten derinden etkilenen Veysel, sazına daha da sıkıca sarılmış, gücünü toplamış ve köyünü terk etmiştir. 1931 yılında, Sivas Eğitim Müdürü Ahmet Kutsi Tecer'in yönetiminde 1. Sivas Halk Şairleri Festivali kurulmuştur. Âşık Veysel de bu festivale katılarak üç gün süren kutlamalarda sazını çalmış ve şarkı söylemiştir. Orada, A. Kutsi Tecer'den halk şairi olarak onaylanan bir diploma almıştır. Böylece Veysel, şarkıları Anadolu'da sözlü olarak nesilden nesile aktarılan halk şairlerinden biri olmuştur (Bulut, 2014, s. 17).

Veysel'in hayatındaki ikinci dönüm noktası, Ağcakışla ilçe müdürü Ali Rıza Bey'in isteği üzerine Falih Rıfkı Atay tarafından "Cumhuriyet Destanı" olarak bilinen şiirinin Hakimiyet-i Milliye gazetesinde üç gün boyunca yayımlanmasıdır. Ali Rıza Bey, Âşık Veysel'in "Cumhuriyet Destanı" adlı şiirini Atatürk'ün huzurunda okuyabilmesi için Ankara'ya götürmüştü. Üç ay boyunca birçok sorunla karşılaşan Veysel, şiiri Hakimiyet-i Milliye gazetesine götürerek bir çözüm bulmuştur. Falih Rıfkı Atay, şiiri ve Veysel'in fotoğrafını üç gün boyunca gazetede yayınlamıştır. Böylece Veysel'in özgüveni yeniden yerine gelerek ülke çapında seyahat etmeye başlamıştır. Köy Enstitüleri kurulduktan sonra, Veysel'e halk çocuklarını eğitmeyi amaçlayan bu enstitülerde öğretmenlik görevi verilmiştir. Arifiye, Hasanoğlan, Çifteler, Kastamonu, Yıldızeli ve Akpınar köy enstitülerinde saz öğretmenliği yapmıştır. 30 Ekim 1964'te İbrahim Arslan ve 59. Tümen Komutanı Tuğgeneral Fuat Doğu tarafından düzenlenen II. Sivas Halk Şairleri Festivaline katılmıştır. ‘Birçoğunu dost diye kucakladım’ ve ‘Cumhuriyetin yirmi birinci yüzyılı’ dizeleriyle

başlayan şiirlerini okumuştur. Türk diline yaptığı katkılardan dolayı Âşık Veysel'e 1965 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından emekli maaşı bağlanmıştır. Akciğer kanserine yenik düşerek 21 Mart 1973'te doğduğu yer olan Sivas'ta vefat etmiştir. Anısını yaşatmak için köyünde bir anıt dikilerek doğduğu yer müzeye dönüştürülmüştür (Kara vd. 2011, s. 130). Şiirleri derlenerek "Deyişler", "Sazımdan Sesler" ve "Dostlar Beni Hatırlasın" adlı eserlerde yayımlanmıştır (Bulut, 2018, s. 52).

Edebî Kişiliği ve Sanatı

Âşık Veysel, şiire gelenek kapısından girmiştir. Önce bir ustadan saz çalmayı öğrendikten sonra, ünlü ozanların şiirlerinden etkilenerek kendi şiirlerini yazmaya başlamıştır. Zamanla sanatını geliştirerek yeni bir öz ve ifadeye ulaşmıştır. Halk ozanı olarak sınıflandırılsa da doğaçlama şiirler söylemeyerek, şiir düellolarına girmeyerek, bilmeceler çözmeyerek veya halk masalları anlatmayarak gelenekten kopmuştur. Şiirlerinde aşk, tasavvuf, sosyal sorunlar, doğa, sürgün ve ayrılık, Atatürk ve Cumhuriyet üzerine yazmıştır. Bektaşi-Alevi bir ailede doğup büyümüş ve görme yetisini kaybettikten sonra içe dönerek kendi içinde Tanrı'yı tanımış ve tasavvufa yönelmiştir. Ona göre, tüm güzellik Tanrı'nın güzelliğidir. Her zerrecik, zaman ve mekânı aşan dünya, mekân veya zaman tarafından sınırlandırılamayan Tanrı'yı içermektedir. Çünkü bunların hepsi onun ürünleridir. Âşık Veysel'in tasavvufla ilgili 25 şiiri bulunmaktadır. Şiirlerinde, tasavvufla uyumlu bir şekilde doğa ve kozmos temalarını da ele almaktadır. Ona göre doğa, özellikle toprak, bitkilerin büyüyüp geliştiği ve canlıların fayda gördüğü bir kaynaktır. Ölüm, doğaya dönüş demektir. Bir bakıma, doğa onun için Tanrı'nın insanlara ve tüm canlılara verdiği en büyük armağandır; bir güzellik kaynağıdır. Şiirlerinde tasavvuf, halk şiirinin biçim ve içeriğinin bir aynası olarak görünür. Derviş şairlerin eserlerinin aksine, tasavvufi yönü baskın değildir (Yaylagül & Kurtaslan, 2022, s. 647).

Veysel, şiirlerinde aşk fikrini, hem insani hem de ilahi aşk olarak tasvir eder. Şiirlerinde aşk, güzel bir sevgiliye duyulan aşk, sevgilinin aşkından dolayı duyulan üzüntü ve hatta sevgilinin karşılıksız aşkına köle olmayı dilemek olarak görülür. Bu bağlamda, Yunus Emre, Karacaoğlan ve Pir Sultan Abdal'ın onu etkilediği ve onlara benzer şiirler yazdığı açıktır. Şiirlerine baktığımızda, cehaleti, anlayışsızlığı ve kendini geliştirememeyi kınarken, sürekli olarak eğitimi, okumayı ve bilgi edinmeyi teşvik ettiğini görürüz (Çetindağ Süme, 2018, s. 95). Bu nedenle Veysel, eserlerinde her fırsatta bilgi ve okullar gibi eğitim temalarını kullanmıştır. "Bu ihmalkarlıktan uyan, uyuma ey yurttaş", "Okul" ve "Halk Evi" gibi şiirleriyle eğitimin ve çalışmanın önemini vurgulamış, Türkiye Cumhuriyeti'nin bugünkü medeniyet seviyesine

ulaşma çabalarına katkıda bulunmuştur. Saz, Âşık Veysel'in zorlu hayatı boyunca en önemli dostu olmuştur. Bu enstrüman, Veysel'in hayatında özel bir yere sahiptir. Göremediği bu dünyada ona sesini duyurmuş, onunla tüm ülkeyi dolaşmış ve onu şiirlerinin ana konularından biri haline getirerek kimseye anlatmadığı sırlarını ifşa etmiştir. Şiirlerinin çoğu halk şiiri biçiminde olsa da, semai (başka bir tür halk şiiri) ve destan (bir tür epik şiir) tarzında da yazmıştır. Sıklıkla ağıt, övgü, öğüt, hiciv, kahramanlık şiiri ve şikâyet gibi şiir türlerini kullanmıştır. Şiirleri çoğunlukla dörtlüklerden oluşmuş, hece ölçüsü dışında hiçbir ölçüde yazmamıştır. Eserlerinde, halkın konuştuğu dili doğrudan ve sade bir şekilde kullanarak şiirini geliştirmiştir. Sıklıkla atasözleri, deyimler ve bölgesel terimler eklemiştir (Özdemir, 2023, s. 34).

Âşık Veysel Şiirlerinin Psikolojik Analizi

Âşık Veysel'in şiirleri, Türk halk şiiri geleneğinin bir parçası olmuştur. Çoğunlukla şarkı ve deyiş tarzında yazılmıştır. Bununla birlikte, döneminin toplumsal olaylarını ve temalarını ele alan destansı şiirleri de vardır. Şarkı şiirleri aşk, doğa, insanlık, yaşam ve ölüm gibi temalara odaklanırken, deyiş şiirleri Sufi düşünceyi, birlik ve kardeşlik kavramını ve insan merkezli bir dünya görüşünü savunur. Destansı şiirleri ise savaş, toplumsal bozulma, eğitim, cehalet ve çağının sosyal sorunlarına eleştirel bir bakış açısı sunar. Bu tür çeşitliliği nedeniyle, Âşık Veysel'in şiiri kişisel duyguların sınırlarının ötesinde, toplumsal ve evrensel bir anlatı dünyasına yükselmiştir. Âşık Veysel'in şiirleri, edebi türler ve müzik performansı geleneği açısından karmaşık ve canlı metinler haline gelmiştir, çünkü şiirlerinin çoğu saz eşliğinde icra edilmiştir. Sonuç olarak, sözlü gelenekte tür ayrımları sıklıkla bulanıklaşmaktadır (Şimşek, 2016, s. 117).

Âşık Veysel'in şiir anlayışı, Türk halk şiiri geleneğine bağlılık ile insan merkezli bir vizyonun dengeli bir karışımına dayanmaktadır. Şiiri bireysel bir estetik gösteri olarak değil, kendini, hayatı ve dünyayı anlamlandırma çabası olarak görür; bu nedenle şiirlerinde sade bir dil, net bir ifade ve doğrudan bir anlatım tercih eder. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde, anlamı gizleyen süslemelerden kaçınır; duygu ve düşüncenin doğal akışını vurgular. Âşık Veysel'e göre şiir, okunmak ve paylaşılmak için tasarlanmıştır. Bu fikir, doğal olarak şiirin saz ile icra edilmesine yol açar. Konu bakımından Âşık Veysel'in şiir anlayışı, dünyadaki insan varoluşunu inceleyen geniş bir çerçeveye sahiptir. Hayat ve ölüm, kader, toprak, insan sevgisi, birliktelik ve kardeşlik, tasavvuf ve toplumsal görev gibi konuları, didaktik bir yaklaşımdan uzak, derinlemesine bir düşünceyle şiirlerinde ele alır. Şiiri sadece bireysel bir duygu patlaması olarak değil, toplumun

ortak duygularına hitap eden bir ifade alanı olarak gören Âşık Veysel, bu bağlamda, halk şiirinin tarihi işlevini çağdaş bir duyarlılıkla sürdürmüştür (Tunç, 2023, s. 138).

Yetiştiği geleneğe göre, Âşık Veysel'in özellikle Yunus Emre'nin insan merkezli, sevgi ve hoşgörüye dayalı söyleminden, Pir Sultan Abdal'ın toplumsal duyarlılıkla beslenen samimi dilinden ve doğa ile insanlık arasındaki ilişkiyi sade anlatımıyla merkeze alan Karacaoğlan'ın şiirsel üslubundan etkilendiği söylenebilir. Gerçekten de bu isimler, şiirlerinde görülen sade dilin, Sufi derinliğinin, insan sevgisinin ve tutkulu ifadenin arka planını oluşturan temel etkiler arasındadır. Âşık Veysel, öğrendiklerini sadece tekrar etmek yerine, kişisel deneyimleriyle ve çağının koşullarıyla birleştirerek kendine özgü bir şiir dili ve ifade evreni geliştirmiştir (Yakup, 2022, s. 1443).

Âşık Veysel, var olan değerleri ile yaşadığı topluma hiçbir zaman kayıtsız kalmamıştır. Bu yüzden, Âşık Veysel eserleriyle tüm zamanlara kendi döneminin çok ötesinden bakmayı başarmış, toplumu açıkça eleştirmiş ve olumsuz yönlerini ortaya koymuş bir sanatçıdır. Şiirlerinde insan merkezli bir bakış açısı sergilemiş olan Âşık Veysel, insanları dil, din, ırk, cinsiyet ve mezhep olarak ayırmamıştır. Ancak bu çeşitlilik, yaratılışta var olan eşitlikle çelişmemelidir. İnsanların başlangıçtan itibaren ontolojik olarak saf olduğuna dair görüşünü kararlılıkla savunmuştur. Eşitsizliğe karşı eleştirel bir duruş sergilediği şiirlerinde, Âşık Veysel zaman zaman insanların bu olumsuz tutumunu sorgulamış; bazen kendi varoluşundan yola çıkarak, bazen de açıkça eleştirmiştir. Âşık Veysel, görüşlerini çağların ötesinde bir bilge tavrıyla, özellikle aynı topraklarda yaşayan gruplar arasındaki ırksal ayrımları ve bu farklılıklardan kaynaklanan toplumsal yabancılaşmayı kınamaktadır (Yıldırım, 2023, s. 533).

Veysel, Şiirleriyle, özü aynı olan, birlikte gülen, birlikte yas tutan, omuz omuza savaşan ve vatanları için gece gündüz çalışan bir toplumun farklı etnik ve dini gruplarının aslında bir ve eşit olduğu gerçeğini eleştirel bir şekilde inceler. Sahip olduğu sınırsız hoşgörüyle, dini ve mezhepsel meseleleri ele alıyor. Farklı dinlerin, kutsal metinlerinin aynı kaynaktan, yani tek ve mutlak güç olan Tanrı'dan geldiği inancına paralel olarak, teolojik farklılıkların toplumsal ve sosyal eşitsizliğe yol açmaması gerektiğini vurgulamıştır. Dini ve mezhepsel ayrılıklar toplumsal huzursuzluğa ve adaletsizliğe yol açtığında eleştirmiştir. Veysel, tek Tanrı'ya inananlar arasında ikiliğin olmaması gerektiği inancına sıkıca bağlı kalmıştır. Bu çerçevede, Âşık Veysel'in zamanından günümüze kadar süregelen mezhep savaşları da onun eleştirel oklarından kaçamamıştır (Şenocak, 2017, s. 503).

Âşık Veysel, toprağı, insanlığın düşünce, söz ve eyleme dayalı eylemlerinin sığınağı olarak görür. İnsanlığın her zaman kaçtığı gerçeklere bir davet gibi olan toprak, ölümün, yeniden

doğuşun, kök salmanın, değişimin ve dönüşümün efsanevi mekanıdır. Dahası, doğum, ölüm ve diriliş bakımından bir olan ve yaratılışları nihayetinde toprağa dayanan bireyler arasındaki bağ son derece güçlüdür. Tanrı katında insanlar arasında hiçbir fark olmadığı gerçeği hakkındaki düşüncelerini açıklamak için toprak imgesini kullanan Veysel, herkesin kardeş olduğu bu dünyada sınıf ayrımı yapmanın, hayal kırıklığıyla sonuçlanacak bir eylem olduğuna inanmıştır. Sürekli olarak birleştirici ve üretken olmuştur. Bu tutumu ve düşünceleriyle, halkı için bilgili bir ses olarak kendini kabul ettirmiştir (Şenocak, 2017, s. 503).

Milletlerin uyum ve dayanışma içinde bir arada yaşama yeteneği, hayatta kalmaları için elzemdir. Bu gerçeğin farkında olan Âşık Veysel, zamansız ve berrak bir bilinçle birliğin gerekliliğini dile getirir. Hümanist bakış açısı, geçmişten günümüze yaşadığı kültürün düşüncelerine ışık tutar. "Öz Çıkar Nedir, Bırakın Onu" adlı şiirinde, Tanrı ve Peygamberin Tanrı'nın peygamberi olarak birliğine inanan bir kültürün dışlayıcı ve yabancılaştırıcı tutumlarına karşı eleştirel bir tavır alır. Âşık Veysel'in yaşadığı çağ, büyük siyasi çekişmelerin ve ideolojik tartışmaların yaşandığı bir dönemdi. Özellikle sağ-sol rekabeti, toplumun unsurları arasında ayrışmaya yol açarak sosyal yaşam ve toplumsal birlik için önemli bir zorluk oluşturmuştur. Sağ-sol mücadelesinden kaynaklanan ayrışmanın sosyal ve toplumsal hayata verdiği zararı dile getirmiştir. Veysel'e göre, inançlarından bağımsız olarak, insan yaratılışından dolayı önemlidir. Âşık Veysel için, aynı vatanda yaşayan insanların köklerini unutup düşmanlaşarak kendi aralarında savaşmaları korkunç bir senaryodur. Tek bir bayrak altında birleşmiş ve kardeşlik bağıyla birbirine kenetlenmiş bireyler arasındaki iç çekişmeleri kınarken, birlik ve beraberliğin gerekliliği hakkında önemli mesajlar iletti. "Tek el güçsüzdür, iki el birleşirse ses çıkarır" atasözünde olduğu gibi, Âşık Veysel de atalarımızın tüm geçmiş deneyimlerini özümseyerek beraberliğin gerekliliğini ifade eder (Gökşen, 2015, s. 4; Karabulut, 2023, s. 21).

Ego çatışmasının durdurulmasının gerekliliğini eleştirel ve öğretici bir şekilde ele alarak, bunun toplumun modern medeniyetler seviyesine ulaşmasını sağlayacağını öne sürmüştür. Âşık Veysel, yaşadığı toplumun deneyimlerinden ders çıkararak geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kuran bir sanatçıdır. Hiçbir zaman önyargıya kapılmamış, ait olduğu millete de asla tepeden bakmamıştır. Duyarlı tavrıyla, gücün birlikten geldiğini fark etmiştir. Bu nedenle, her türlü bölünme, çekişme ve anlaşmazlığa karşı çıkmış, uyum ve kardeşlik içinde birlikte yaşamanın önemini vurgulamıştır (Öztürk, 2023, s. 168).

Şiirleriyle toplumsal bağlamında fark ettiği hoş olmayan özellikleri hicvetmekten çekinmeyen Âşık Veysel, bireylerin olumsuzluğunun toplumu önemli ölçüde etkileyeceğini bilen, ileri görüşlü bir sanatçıydı. Şiirlerinde yalan, cehalet, tembellik, azla yetinme, yalan söyleme ve anlamsız uğraşlar gibi istenmeyen insan duygularını, tutumlarını ve davranışlarını eleştirerek, bunların bireyden topluma nasıl etki ettiğini gösterdi. Şair Âşık Veysel insanlığı yüceltmiştir. Sınırlı dünyevi yaşamımızda insan dürtülerinin asla sona ermediği varsayımı, Âşık Veysel'in dünya görüşüyle çelişmektedir. Veysel'e göre, toplumsal barış ancak bozulmamış kalplere sahip bireyler aracılığıyla sağlanabilir. Âşık Veysel, toplumunun güçlenmesi ve gelişmesi için milletin her bireyinin özverili bir şekilde çaba göstermesi gerektiğini düşünüyordu. Bu yoldaki en büyük engellerin anlamsız faaliyetlere dalmak ve tembel olmak olduğunu iddia etti. Boş zamanlarını anlamsız hobilerle geçiren ve tembel olanları azarlarken, toplumun diğer üyelerine de bu tür kişilerden uzak durmaları gerektiği mesajını vermiştir. Âşık Veysel, insanların saf yaratıldığını, ancak dünyevi hayatın cazibesinin onları yozlaştırdığını ve alçalttığını savunmuştur. Ona göre, insanlığı etkileyen tüm kötülükler, kötü tutum ve davranışlardan kaynaklanmaktadır. Yalan ve aldatma, bu olumsuz tutum ve uygulamaların en tehlikelileri arasındadır. Veysel'in de belirttiği gibi, etkileri kişiden topluma yayılır ve sosyal hayatı önemli ölçüde değiştirir (Özlük, 2023, s. 1).

Olumsuz duyguların, tutumların ve eylemlerin kişiden başlayarak toplumu etkilediğinin farkında olan Âşık Veysel, eleştirisini bu olumsuz özellikleri sergileyenlere yöneltirken, yaşadığı toplumu da açıkça uyarmaktadır. Görme engeline rağmen dünyaya kalbiyle bakan bir şairdir. Şairimiz, dürüstlüğün, samimiyetin, gayretin ve özverinin toplumu yükseltecek en hayati değerler olduğunun bilincindedir. Toplumun ahlaki yapısının aşınmasına tahammül edememiştir. Çünkü, "Bir ülkenin ahlâki yapısı, maddi ve manevi ilerlemesiyle yakından bağlantılı olmuştur. Ahlâk, dünya görüşü, gelenek ve görenekler milli kültürün özellikleridir." Toplumda fark ettiği olumsuz özellikleri kınamaktan çekinmeyen Âşık Veysel, şiirlerinde kültürel gerilemenin Türk toplumuna verdiği zararı anlatmıştır. Anne ve babaya saygı göstermenin önemine vurgu yaparken; anne ve babaya hürmetin yoksunluğunu eleştirmektedir. Çünkü anne ve baba, toplumu ayakta tutan en büyük güçtür. Üstelik Türk kültüründe anne-baba hakkı mukaddestir. Böylesine büyük kutsiyet atfedilen kişilere karşı saygısızca bir tutum, toplumun tüm dinamiklerini de derinden etkileyecektir. Toplumun geleceğine yön verecek olan bireylerin kültürel açıdan yozlaşması, sosyal hayatı da derinden etkilemektedir (Kara, 2020, s. 75).

Şiirlerinde halkının kötü davranışlarını alenen kınayan Veysel, ağızlarının küfüre layık olmadığını söylemektedir. Ayrıca, geleceği belirleyecek nesilleri yetiştirmekle görevli kadınların ahlaki çöküşünü sert sözlerle alaya almaktadır. Şair şiirlerinde aynı zamanda kültürümüzde yaşlılara gösterilen saygısızlığı da eleştirmektedir. Âşık Veysel, ahlâk, saygı ve yaşlılara hürmet gibi değerlerin bozulmasının yarattığı tehdit konusunda Türk halkını açıkça uyarmaktadır. Geniş dünya görüşü ve güçlü hitabetiyle Veysel, ulusal kültürü korumanın ve gelecek nesillere aktarmanın önemine günümüze kadar değinmektedir (Yaylagül & Kurtaslan, 2022, s. 647).

Âşık Veysel'in eserlerinde doğa ve insanlık genellikle metaforik motifler olarak tasvir edilir. Doğa, özellikle insanların iç dünyasının bir yansıması olarak gösterilir. Ağaçlar, su ve gökyüzü, insan duygularına benzer sembolik çağrışımlara sahip doğal unsurlara örnektir. Bu sembolik kullanım, eserlerinin duygusal derinliğini ve zenginliğini artırır. Âşık Veysel'in eserlerinde aşk ve bağlılık genellikle sembolik bir dil kullanılarak ele alınır. Aşk, alevler, güller ve kalp gibi sembollerle ifade edilir. Âşık Veysel'in eserlerinde yolculuklar ve yollar, bireyin yaşam yolculuğunu simgeleyen temel imgelerdir. Yolculuk, hayatın zorlukları ve harikalarıyla dolu bir süreç olarak gösterilir. Eserlerindeki yolculuk metaforu, bireyin içsel arayışını ve varoluşsal sorgulamasını sembolize eder. Âşık Veysel'in eserlerinde, aşk kaybı ve acı, solgun bir yüz veya batan bir güneş gibi sembolik temsiller aracılığıyla tasvir edilir. Bu sembolik uygulama, aşkın acı verici ve özlem dolu niteliklerini vurgular ve izleyiciye duygusal bir deneyim sunar (Akdoğan & Duran, 2023, s. 839).

Tablo 1: Âşık Veysel'in şiirleri, psikolojik açıdan şu üç temel eksende birleşir:

Ekseni*	**Psikolojik İçerik**
Varoluş	Ölüm, yol, anlam, kabulleniş
Kendilik	Engelle barışık kimlik, içsel güç, bilgelik
Toplumsal	Dayanışma, sevgi, sadakat, adalet duygusu, vatanseverlik

**Bu üç eksen, Veysel'i hem bireysel hem kolektif ruhun sözcüsü hâline getirir.*

Yorum

Âşık Veysel'in şiirlerini psikolojik bir çerçeveden okuyup anlamak ve yorumlamak her bireye çok zengin bir alan yaratır. Onun dizeleri hem bireysel hem de toplumsal psikolojiyi aynı anda

taşıdığı için, birkaç temel eksen üzerinden ilerlemek daha anlamlı olur. Bu makalede eserlerinin psikolojik analizi tematik, duygusal, kimliksel ve varoluşsal boyutlarda yapılandırılmıştır. Âşık Veysel'in en baskın temalarından biri "yol" metaforudur. Bu metafor, varoluş psikolojisinde bireyin yaşamı bir süreç, bir akış ve kaçınılmaz bir sonla yüzleşme olarak kavrayışını temsil eder. Âşık Veysel ölümün kabullenilmesi gerektiğini vurgular. Veysel'de ölüm korkulacak bir olgu değil, yaşamın doğal bir parçasıdır. Tüm hayatında bir anlam arayışı vardır. Yaşamın değerini, insan ilişkilerinin ve sevginin anlamını sürekli sorgular. Tüm eserlerinde kaderle barışık olmayı ifade eder. Görme engeli dahil olmak üzere yaşam koşullarını dramatize etmeden, kabul ve uyum üzerinden işler. Bu yönüyle Veysel, modern varoluşçu düşünürlerin (Camus, Albert) halk şiirindeki karşılığı gibidir.

Şiirlerinde sevgi, dostluk ve sadakat temaları yoğun biçimde yer alır. Bu, psikolojik açıdan güvenli bağlanma ihtiyacı, ilişkilerde süreklilik ve sadakat beklentisi ve insanın insana iyi gelme potansiyeline duyulan inanç gibi unsurları taşır. Veysel'in sevgi anlayışı romantik idealizme değil, şefkat, emek ve sadakat temelli bir ilişki modeline dayanır.

Âşık Veysel'in görme engeli, şiirlerinde dramatik bir mağduriyet olarak değil, kimliğinin doğal bir bileşeni olarak yer alır. Psikolojik açıdan bu durum yüksek düzeyde benlik bütünlüğü, engeliyle barışık bir kimlik inşası ve kendini toplumsal üretkenlik üzerinden tanımlama gibi güçlü yönlere işaret eder. Görme engelini, dünyayı daha derin bir sezgiyle algılamanın kapısı olarak da işler. Bu, psikolojide "duyusal telafi" ve "içsel odaklanma" süreçleriyle uyumludur.

Köy yaşamı, yoksulluk, eşitsizlik ve toplumsal dayanışma temaları toplumsal aidiyet ihtiyacı, toplumsal kimlik- adalet duygusu gibi psikolojik süreçleri yansıtır. Onun dili, bireyin yalnızlığını değil, toplumla kurduğu bağı güçlendiren bir dayanışma duygusunu taşır.

Âşık Veysel'in şiirlerinde melankoli var olsa da depresif bir karanlık yoktur. Bu melankoli dingin bir kabulleniş, yaşamın geçiciliğini bilmenin getirdiği bilgelikle birlikte duygusal derinlik ve içgörü ile birleşir. Bu nedenle Veysel'in melankolisi, psikolojide "olgun melankoli" olarak tanımlanan, üretken ve anlam kurucu bir duygulanma biçimidir.

Toprak, Veysel'in şiirlerinde hem anne, hem kader, hem de ölümdür. Psikolojik açıdan toprak güvenlik ve köklenme, doğal döngüye uyum ve insanın doğayla bütünleşme ihtiyacı gibi temaları taşır. Bu, ekopsikolojinin temel kavramlarıyla uyumludur: insanın doğayla kurduğu bağ, ruhsal bütünlüğün bir parçasıdır.

Türk toplumunun geleceğe sağlam adımlarla ulaşması için, şiirlerinde toplumsal yaşamın kusurlarını vurgulayan Âşık Veysel, tüm insanların özünde eşit olduğu ilkesine dayanarak toplumda birlik ve dayanışmanın korunması gerektiğini açıkça ifade etmiştir. Olumsuz tutum ve eylemlere karşı eleştirel bir tavır almıştır. Gelenek ve göreneklerin, bir ülkenin en büyük

değerleri olduğu fikrinden yola çıkarak, kültürel bozulmanın toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini ortaya koymuştur. Ancak eleştirinin olumsuz yönlerinden ziyade olumlu yönlerini benimseyerek, şiirlerinde de görülebileceği gibi, zamanının çok ilerisinde bir kişi olduğunu göstermiştir.

Âşık Veysel'in siyasi inançları, belirli bir parti veya ideolojiye bağlılıktan ziyade, Cumhuriyetin temel değerleri, milli birlik ve toplumsal dayanışma etrafında şekillenmiştir. Şiirlerinde aktif olarak siyasi polemiklere girmekten kaçınmış, bunun yerine Cumhuriyet, Atatürk, vatanseverlik, birlik ve kardeşlik gibi idealleri doğrudan ve yücelten bir dille ele almıştır. Cehalet, bağnazlık ve bölünmeye karşı eleştirel bir tavır alırken, eğitim, akıl ve ortak idealler etrafında birlik olmayı çözüm olarak öne sürdü. Bu şekilde, günlük siyasete odaklanmak yerine, Âşık Veysel'in siyasi tarzı, toplumsal bilinci ve ortak varoluş kavramını vurgulayan, kapsayıcı ve birleştirici bir tarz olarak görülmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, Âşık Veysel'in şiirleri psikolojik bir çerçeveden incelenmiş ve tematik, duygusal, kimliksel ve varoluşsal boyutlarda bir analiz yapılmıştır. Bulgular, Veysel'in eserlerinde benlik algısının, toplumsal aidiyetin ve ölüm kabullenişinin merkezî psikolojik temalar olarak öne çıktığını göstermektedir. Özellikle, “Sen varsın orda" dizelerinde ifade bulan ilahi sevgi, bireysel bir içsel yolculuk ile evrensel bir varlığa duyulan bağlılığı temsil etmektedir. Bu bulgu, varoluşçu psikoloji literatüründeki özgün kimlik ve anlam arayışı kavramlarıyla örtüşmektedir.

Ayrıca, Veysel'in görme engeli, bir eksiklikten ziyade içsel bir zenginlik ve dayanıklılık kaynağı olarak ele alınmıştır. Bu durum, ekopsikolojideki "duyusal telafi" kavramıyla paralellik göstermektedir. Şiirlerinde doğa ile kurduğu metaforik ilişki, bireyin varoluşsal sorgulamalarında doğanın iyileştirici rolünü vurgulamaktadır. Toplumsal aidiyet ve vatan sevgisi temaları ise, bireyin kendi kimliğini kolektif değerler içinde tanımladığını göstermektedir. Bu bağlam, sosyopsikolojik literatürdeki toplumsal kimlik kuramlarıyla uyumludur.

Sonuç olarak, Âşık Veysel'in şiirleri, bireysel psikolojik deneyimlerle evrensel temalar arasında köprü kuran, hem varoluşsal kaygıları hem de toplumsal dayanışma ihtiyacını yansıtan çok boyutlu bir anlatı sunmaktadır. Bu çalışma, bireyin içsel yolculuğunun, toplumsal aidiyet ve varoluşsal kabul ile nasıl iç içe geçtiğine dair yeni bir perspektif sunmakta ve psikolojik edebiyat çalışmalarına katkıda bulunmaktadır. Gelecek araştırmalar, bu temaların farklı kültür ve dönemlerdeki karşılıklarını inceleyerek, psikolojik anlatının evrenselliği üzerine daha geniş bir bakış açısı geliştirebilir.

KAYNAKÇA

Akdoğan, E., & Duran, M. (2023). Âşık Veysel'in "Dostlar Beni Hatırlasın" adlı şiirine sosyolojik ve mistik bir yaklaşım. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, *(34)*, 839–848.

Alptekin, A. B. (2004). *Âşık Veysel: Türküz türkü çağırırız*. Akçağ Yayınları.

Bakiler, Y. B. (2022). *Âşık Veysel* (2. bs.). Yakın Plan Yayınları.

Bars, M. E. (2023). Âşık Veysel'in âşık tarzı şiir geleneğini temsil gücü. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, *(Âşık Veysel hatırasına gelenek ve edebiyat özel sayısı)*, 146–167.

Bulut, M. H. (2014). Âşık Veysel'in müziksel yeteneği. *Turkish Studies*, *8*(9), 17–25.

Coşkun, B. (2025). Server Acim'in *Beş Çeşitleme Op. 14* eserinin incelenmesi. *Eurasian Journal of Music and Dance, 27*, 112–139. https://doi.org/10.31722/ejmd.1630880

Çetindağ Süme, G. (2017). Âşık Veysel'in şiirlerine varoluşçu yaklaşım. *Dünya Ozanı Âşık Veysel Sempozyumu Bildirileri* (Cilt 2, 95–103). Sivas.

Gökşen, C. (2015). Âşık Veysel Şahbazoğlu'nun (Veysel Deniz) cezaevi günlerinin şiirlerine yansıması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, *4*(4).

Kara, E. (2020). Âşık Veysel'in şiirlerinde ölüm teması. *Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, *8*(4), 75–90.

Karabulut, M. (2023). Âşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" şiirinde tezat unsurlar. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, *(Âşık Veysel hatırasına gelenek ve edebiyat özel sayısı)*, 21–29.

Kaya, D. (2011). *Âşık Veysel* (2. bs.). Akçağ Yayınları.

Korkmaz Yaylagül, N., & Kurtaslan, H. (2022). Halk kültüründe ömür söylemi: Âşık Veysel türküleri örneği. *Folklor Akademi Dergisi*, *5*(3), 647–659.

Özdemir, C. (2023). Sufi codes of Âşık Veysel's shathıye. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, *37*, 34–52.

Özlük, N. (2023). Üç röportajda Âşık Veysel'in lisanından hayatı ve sanatı. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, *(Âşık Veysel hatırasına gelenek ve edebiyat özel sayısı)*, 1–20.

Öztürk, E. C. (2023). Âşık Veysel'in şiirlerinde irfan ve tasavvuf. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, *(Âşık Veysel hatırasına gelenek ve edebiyat özel sayısı)*, 168–190.

Şatıroğlu, Â. V. (1971). *Dostlar beni hatırlasın* (Ü. Y. Oğuzcan, Haz.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Şenocak, E. (2017). Âşık Veysel'in şiirlerinde toprak ana. *Turkish Studies*, *12*(21), 503–518.

Şimşek, E. (2016). Âşık Veysel'in âşıklık geleneği içerisindeki yeri üzerine bir değerlendirme. *AKRA Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, *(9)*, 117–126.

Tunç, M. (2023). Ansızın kalpte uyanan: Âşık Veysel'in şiirlerinde kalbin belleği. *Millî Folklor: International and Quarterly Journal of Folklore*, *18* (138).

Yakup, A. Ç. A. R. (2022). Âşıklık geleneği kültür elçisi Âşık Yaşar Reyhanî'nin müzikal kimliği üzerine tespitler. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, *11*(3), 1443–1457.

Yıldırım, A. (2023). Âşık Veysel'in "Kara Toprak" şiirini aksiyolojik yönden inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, *(36)*, 533–540.

Yılmaz, A. (2019). Âşık Veysel'in şiirlerinde doğa imgesi. *Türk Edebiyatı Dergisi*, *17*(2), 45–60.

Teşekkür

Bu çalışmada bana desteğini esirgemeyen Ege Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi Sayın Doç. Özgen Küçükgökçe'ye makalemi hazırlamam konusunda verdiği değerli fikirleri için teşekkürlerimi sunarım.

Finansman

Bu araştırmayla ilgili özel bir finansman bulunmamaktadır.

Yapay Zekâ Beyanı

Yazar, yazım sürecinde yapay zekâ ve yapay zekâ destekli teknolojileri (Grammarly ve MS Word Editörü) kullanmıştır. Bu teknolojiler, çalışmanın okunabilirliğini ve dilini iyileştirmiştir. Bununla birlikte, bilimsel veya tıbbi bilgiler üretme, bilimsel sonuçlar çıkarma veya klinik öneriler sunma gibi temel yazarlık görevlerinin yerini almamıştır. Yazar, çalışmanın tüm içeriğinden nihai olarak sorumludur ve hesap verebilir durumdadır.

Çıkar Çatışması

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan eder.

Yayın İzni

Orijinal makale başka bir yayın tarafından değerlendirilmekte değildir ve içeriği, tabloları veya şekilleri daha önce yayınlanmamıştır.

Veri Erişilebilirliği

Bu çalışmanın bulgularını destekleyen veriler, ilgili yazardan talep üzerine temin edilebilir. Veriler, gizlilik veya etik kısıtlamalar nedeniyle kamuya açık değildir.